

# Neljäs sektori paikallisena kehittäjänä

Maija Faehnle  
Suomen ympäristökeskus  
Vauhtia ja uusia näkökulmia  
yhteisölähtöiseen paikalliseen  
kehittämiseen 11.2.2022

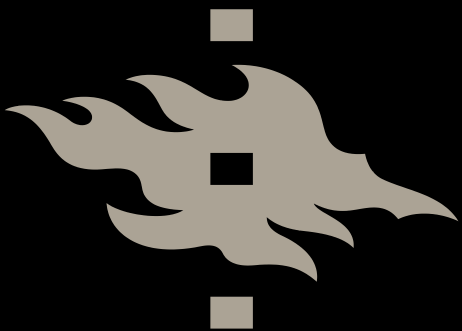


S Y K E

# Suomen ympäristökeskus

- Tutkimus- ja asiantuntijalaitos: tietoa, palveluja, osaamista
- Päämääränä kestävyysmurros: järjestelmien uudistus
- Kokonaisajattelu! Hyvän elämän ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset, taloudelliset edellytykset kestäviksi
- Mm. tuemme kaupunkiseutuja matkalla kestävyys edelläkävijöiksi, tutkimme kaupunkiseutujen ja maaseudun välisiä kestävyyskytkentöjä ja monipaikkaisuuden vaikutuksia





# Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana -hanke 2015–2018

**Pasi Mäenpää & Maija Faehnle**

Helsingin yliopisto, sosiaalitieteiden laitos (&Suomen ympäristökeskus)

Rahoitus: Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka, Ara (+ YM, VM, Heikki von Hertenin rahasto, Suomen tietokirjailijat ry ja Sitra)



# Kansalaisyhteiskunta moninaistuu

Kansalaisyhteiskunnassa kehkeytyy digitalisaation, internetin ja etenkin sosiaalisen median myötä uusi, itseorganisoituvien vertaisverkostojen muodostama toimintakenttä (4. sektori). Se muuttaa yhteiskuntia ja vaikuttaa monin eri tavoin vakiintuneisiin organisaatioihin ja niiden instituutioihin (hallinto, talous, demokratia). Perinteisten organisaatioiden kannattaa (ja ainakin hallinnon lopulta täytyy) lähteä muutokseen mukaan.

(Mäenpää & Faehnle 2021)

# Suomen kylät ry:n Korttelijaosto

- Työskentelee kansalaisyhteiskunnan vastinparina viranomaisvalmistelulle yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen levittämiseksi kylistä kortteleihin – ja toisinpäin
- Edistää kolmannen ja neljännen sektorin suhteita
- Pj Pasi Mäenpää, mukana kaupunkien ja maaseudun paikalliskehittäjiä, tutkijoita, Kuntaliiton edustaja

# Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen ja yhteiskunnan murrokset

- Paikallinen yhteisö: yhteiskunnan todeksi elämisen, muutosten tekemisen ja niihin sopeutumisen paikka
- Koekenttä, jossa esim. neljännen sektorin hyödyntämisen ja vaurauden uudelleenajattelun kokeilut voivat sytyä laajempaa kehittämistä
- Vaurauden ja arvonannon murros: uudessa sivistisyhteiskunnassa hyvä elämä perustuu kuluttamisen ja suorittamisen sijaan aineettomiin arvokkuuksiin, kuten yhteisöön kuulumiseen, hyväksytyksi tuleminen, hyvän tekeminen, huolenpito toisista ihmisistä ja luonnosta (Joutsenvirta & Salonen 2020, Kortetmäki & Hirvilammi 2022)

# Sopeutumiskyky syntyy paikallisesti

”sellaisissa kunnissa, joissa yhteisöllisyyttä on onnistuttu hyödyntämään esimerkillisesti, yhteisöllisyys näyttäytyy kollektiivisena kapasiteettina. **Kollektiivinen kapasiteetti, yhteisön kyvykyys tehdä, toimia ja sopeutua yhdessä**, ilmentää siis yhteisöllisyyden onnistumista. --- Kollektiivinen kapasiteetti **rakentuu vahvan ja toimivan yhteisön kautta.**” (Leponiemi 2019)

## Myyrmäki-liike: asuinalueen yhteisöllisyys





# Roihuvuori: kaupunginosayhdistys sateenvarjona



## Roihuvuoren joukkovoimat

🔒 Ryhmä (Yksityinen) · 525 jäsentä

# FB-kirpputorit: vertaiskauppa, kiertotalous

Arabianranta kierrättää

Maija Etusivu

Arabianranta kierrättää

Suljettu ryhmä

Keskustelu

MYYMÄSI TUOTTEET

Myytävät tuotteet

Tuotteesi

Jäsenet

Videot

Kuvat

Tapahtumat

Tiedostot

Hae tästä ryhmästä

Pikalinkit

- Jakamistalouden T&...
- Dwellers in Agile Cities
- Helsingin osallisuusmall...

8







8 kommenttia

Tykkää

Kommentoi

**Myytävät tuotteet**

Näytä kaikki 4 030 myytävänä olevaa tuotetta

 <p>ILMAINEN</p>	 <p>Kermansa kannellin 12 345 €</p>	 <p>10 €</p>
 <p>FISKARS Hard Face Käyttö opas keuhko-työkaluihin ETU -50% 12 345 €</p>	 <p>123 €</p>	 <p>1 234 €</p>

Ei julkaisuja




LUO UUSIA RYHMIÄ

Ryhmien ansiosta jakaminen kavereille, perheenjäsenille ja tiimin jäsenille on helpompaa kuin koskaan.

Luo ryhmä

RYHMIEN VIIMEAIKAISET KUVAT

Näytä kaikki

		
---	---	---

Suosittelut ryhmät

Näytä kaikki

**ESPOO KIRPPIS**

AV Uskynmäellä & voimassa 12h

6 MONIVARUKASUJA (kukin 30min)

EI PALVELUMYYNTIÄ & KALPAT ESPOO

# Jalotus – kiertotalouskeskus ja kestävän elämän yhteisö Keravalla

- Tyhjillään ollut navetta ympäristöineen eläväksi toimintakeskukseksi
- Erilaiset, kaikenikäiset ihmiset kohtaavat – arkinen toiminta yhdistää
- Paikka kokeilla uusia ideoita
- Mm. nuoria kesätyöntekijöinä, työpajalaisina, päihdepysäkin asiakkaina, vastuun saamista eläintenhoitajina, helpotusta ilmastoahdistukseen

Jalotus.fi



# Vapaakaupunki – tapahtumatila Helsingin Kalasataman kauppakeskus Redissä

19.11. IAANANTAI	20.11. TIISTAI	21.11. KESKIVIIKKO	22.11. TORSTAI	23.11. PERJANTAI	24.11. LAUANTAI	27.11. SUNNUNTAI
0.00 - 19.00	10.00 - 19.00	10.00 - 19.00	10.00 - 20.00	10.00 - 19.00	10.00 - 22.30	12.00 - 17.00
<p>KLO 13.00 - 16.00</p> <p>Asumisen pop-up -tapahtuma nuorille</p> <p>Tapahtumasta voi saada henkilökohtaisia ja kaikissa asumiseen liittyvissä asioissa ja muusika eritöimintoihin sekä heidän nuorille tarjottuihin palveluihin.</p>	<p>KLO 10.00 - 16.00</p> <p>Hoffice</p> <p>Olohuoneen työpöytäpäivä, tervetuloa mukaan!</p> <p><del>KLO 18.00 - 19.45</del></p> <p><del>Naurujooga</del></p> <p>Peruttu, sairastapauksen vuoksi :-)</p>	<p>KLO 11.30 - 12.00</p> <p>Sininen hetki - Syvärentoutus-tuokio</p> <p>Tule mukaan rentoutumaan!</p>	<p>KLO 14.00 - 16.00</p> <p>Helsingin kaupunki/ Nuorten aikuissosiaalityö:</p> <p>Stressipallon ascartelu</p> <p>KLO 18.00 - 19.30</p> <p>Hatha jooga</p> <p>Sopii kaikille, oma matto mukaan</p>		<p>KLO 10.00 - 13.00</p> <p>Lastenviikon toimintapaja</p> <p>Likunnallista ja taitteellista tekemistä koko perheelle!</p> <p>KLO 19.00 - 22.30</p> <p>Purky Reggae Party</p> <p>Negus Rocketeers Band with Friends</p>	<p>KLO 14.00 - 17.00</p> <p>Kakkuräjähtely</p>
LASTEN ALUE AVUKI KLO 10-19	LASTEN ALUE SULJETTU	LASTEN ALUE AVUKI KLO 12-19	LASTEN ALUE AVUKI KLO 10-18	LASTEN ALUE AVUKI KLO 10-19	LASTEN ALUE AVUKI KLO 10-19	LASTEN ALUE AVUKI KLO 12-17

## REKO-renkaat – lähiruokaverkosto



# Mushrooming-verkosto: tilat käyttöön yhteisöllisiksi työtiloiksi



Rekisteröidy

Kirjaudu sisään

Suomi ▼

☰ Valikko

Lisää uusi ilmoitus!

## Jaettuja työtiloja

Löydä uniikkeja työtiloja ja rentoja työkavereita

Mitä etsit?



Kaikki ilmoitustyytit ▼

☐ Ruudukko

☰ Lista

📍 Kartta

## Kahden naisen ruokajakelu Kontulan ostarilla koronakeväänä 2020



# Toimintamuotoja ja toiminnan piirteitä



TARPEITA SAADA HALLINNOLTA RAHOITUSTA, LUPIA, KÄYTTÖ-OIKEUKSIA YM.



EI TARVETTA HALLINNON RAHOITUKSELLE, LUVILLE, KÄYTTÖ-OIKEUKSILLE YM.

YRITYSMÄISTÄ TOIMINTAA



VAPAAEHTOIS-TOIMINTAA

SUUNTAUTUMINEN POLIITTISEEN VAIKUTTAMISEEN



SUUNTAUTUMINEN TEKEMISEEN

- D** Digiaktivismi eli digitaalista ympäristöä ja digitaalisia sisältöjä kehittävää tai parantavaa, usein erityisiä digitaatioita hyödyntävää aktivismia, esim. hakkerit, devaajat, oma data -aktiivit
- G** Globaalit poliittiseen vaikuttamiseen keskittyvät liikkeet
- K** Kaupunginosaliikkeet, esim. Myymäki-liike, Kannelmäki-liike
- L** Kierrätys-, lainaus-, vuokraus-, hävikkiruoka- ja lähiruokayhteisöt
- T** Tilojen haltuunotto ja tapahtumat
- S** Vaihtoehtosuunnittelu, esim. itse tehdyt kaavat, selvitykset, budjetit
- Y** Toiminta, jossa yritysmäisiä piirteitä esim. Yhteismaa ry
- V** Vertaistukiryhmät, esim. Apua vähävaraisille-, Hätäkahvit-ryhmät



# Kaupunki/paikallisaktivismi

## ~ Neljännen sektorin toiminta

Kuntalaisten/kaupunkilaisten **organisoimaa omaehtoista yhteistoimintaa**, joka

- tapahtuu yleensä järjestötoiminnan ulkopuolella
- luonteeltaan aloitteellista, proaktiivista, ”koaktiivista”
- suuntautuu ensisijaisesti toimintaan, ei poliittiseen mielipiteenmuodostukseen tai poliittiseen vaikuttamiseen
- nojaa tee-se-itse-henkeen ja commons-ajatteluun
- järjestäytyy ja toimii internetin ja somen avulla.  
(Mäenpää & Faehnle 2021)
  
- Näkökulmasta ja kontekstista riippuen hyödyllistä, haitallista tai yhdentekevää (Jalava ym. 2017)

# Neljäs sektori - toimijat ja luonne

- Verkostomaisia yhteisöjä, jotka hyödyntävät internetiä, sosiaalista mediaa ja tiedon avoimuutta pyrkien konkreettiseen yhteistoimintaan

Mutta myös

- yleisemmin hybridimäisiä verkostotoimijoita, joissa kansalaistoimijoilla on merkittävä asema
- internetiin, verkostomaiseen hallintaan ja yhteisluomiseen perustuvia toimintatapoja, joita voidaan omaksua myös muilla sektoreilla.

# Kunnat vastaavat neljännen sektorin nousuun



Saa kuulua! –opas  
[Kestavakaupunki.fi/osallisuus](https://kestavakaupunki.fi/osallisuus)

# Kansalaistoiminnan tyyppien piirteitä kärjistetysti

Neljännän sektorin tyyppinen toiminta	Perinteinen järjestötoiminta
Organisoituminen: esimerkiksi vain some-ryhmä	Organisoituminen: järjestö
Somekeskeinen	Some apuna
Hakkeriasenne vaikuttamiseen	Vaikuttaminen valmistelun ja päätöksenteon kautta
Tapahtumia, toimintaa, DIY	Vaikutusvalta
Yhteisöllisyys	Edustavuus
Verkostoituminen, yritykset	Kumppanina kunta
Avoimuus, jakaminen	Jatkuvuus
Näkyvyys	Edunvalvonta
Hetkellisyys	Hallittu kokonaisukehitys
Hiearkioiden kaihtaminen	Hierarkkisuus
Toiminnan palo, uuden keksintä	Tehdään, koska ennenkin
Proaktiivisuus, YIMBY	Myös vastustamista, NIMBY

# Kriteerit kansalaistoiminnan tukemiseen

Kaupungit jättävät usein tukematta aktivismia siksi, että tukeminen ei olisi demokraattisen tasapuolista kaikille. Silloin hukataan voimavaroja. Esitämme kriteeristön, jolla demokratian toteutumista kansalaistoiminnan kautta voidaan kontrolloida:

1. avoin lähdekoodi ja commons – onko toiminta lähtökohdiltaan, tuloksiltaan ja tuotoksiltaan kaikkien halukkaiden hyödynnettävissä ja hallinnoitavissa?
2. inklusiivisuus – onko toiminta avointa ja kutsuvaa kaikille kansalaisryhmille?
3. itsekorjaavuus – korjataanko vikoja, puutteita, ongelmia ja haitallisia ulkoisvaikutuksia?
4. synergiaedut – tuottaako toiminta hyötyjä yhdessä jonkin toisen toiminnan kanssa?
5. innovatiivisuus – luoko toiminta uusia tapoja toimia tai näkökulmia lähestyä asioita?
6. skaalattavuus – voiko toiminnan mittakaavaa kasvattaa tai levittää muualle?
7. strategisuus – tukeeko toiminta kaupunginhallinnon tavoitteita?

Kriteerit Neljäs sektori –kirjassa (Mäenpää & Faehnle 2021) ja sen tiivistelmässä:

<https://www.helsinki.fi/assets/drupal/2021->

[09/pasi\\_maenpaa\\_maija\\_faehnle\\_kaupunkiaktivismi\\_haastaa\\_hallinnon\\_muuttaa\\_markkinat\\_ja\\_laajentaa\\_demokratiaa.pdf](https://www.helsinki.fi/assets/drupal/2021-09/pasi_maenpaa_maija_faehnle_kaupunkiaktivismi_haastaa_hallinnon_muuttaa_markkinat_ja_laajentaa_demokratiaa.pdf)

## 4. sektori paikallisena kehittäjänä

Neljännän sektorin yhteisöt ja aktiivit

- 1) konkreettisesti kehittävät paikkoja yhteisöineen
- 2) kasvattavat yhteisöllistä toiminnan ja sopeutumisen kapasiteettia, mm. valmiuksia toimia kriiseissä
- 3) tuovat uusia toimintamahdollisuuksia muillekin, myös vähemmän aktiivisille, suoraan ja välillisesti
- 4) luovat toimintamalleja, joita julkinen valta ja kolmas sektori voivat käyttää, mahdollisesti myös heikossa asemassa olevien hyväksi

# Lähteet

- Faehnle, M. ym. 2020. Saa kuulua! Oivalluksia osallisuuden edistämiseen kaupungeissa ja kunnissa. YM & SYKE. kestavakaupunki.fi/osallisuus, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162678>
- Joutsenvirta, M. & Salonen, A. 2020. Sivistys vaurautena: radikaalisti, mutta lempeästi kohti kestävästä yhteiskuntaa. Basam Books.
- Kortetmäki, T. & Hirvilampi, T. 2022. Kestävästä hyvinvointia yhteisellä maapallolla. Teoksessa Laakso, S. & Aro, R. (toim.) Planeetan kokoinen arki – ympäristö, hyvinvointi ja politiikka. Gaudeamus. Tulossa, julkistus 28.3.2022.
- Leponiemi, U. 2019. Kollektiivinen kapasiteetti - Yhteisöllisyys pienen kunnan johtamisessa. Tampereen yliopiston väitöskirjat 153.
- Mäenpää, P. & Faehnle, M. 2021. Neljäs sektori - kuinka kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muuttaa markkinat ja laajentaa demokratiaa. Vastapaino, Tampere. Tiivistelmä: [https://www.helsinki.fi/assets/drupal/2021-09/pasi\\_maenpaa\\_maija\\_faehnle\\_kaupunkiaktivismi\\_haastaa\\_hallinnon\\_muuttaa\\_markkinat\\_ja\\_laajentaa\\_demokrati\\_aa.pdf](https://www.helsinki.fi/assets/drupal/2021-09/pasi_maenpaa_maija_faehnle_kaupunkiaktivismi_haastaa_hallinnon_muuttaa_markkinat_ja_laajentaa_demokrati_aa.pdf)
- Peltonen, L. Faehnle, M., Saarikoski, H., Hannonen, P., Kotilainen, J., Litmanen, T., Luoma, E., Peltola, T. 2021. Ohuesta osallistumisesta yhteiseen ongelmanratkaisuun – tiekartta kohti yhteistoiminnallisempaa Suomea. Suomen ympäristökeskus. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/338545>, kommentoitava Google Slides-versio: [bit.ly/coretiekartta](https://bit.ly/coretiekartta)
- Ruuskanen, P., Jousilahti, J., Faehnle, M., Kuusikko, K., Kuittinen, O., Virtanen, J. & Strömberg, L. 2020. Kansalaisyhteiskunnan tila ja tulevaisuus 2020-luvun Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:47.

Pasi Mäenpää &  
Maija Faehnle

4

Vestipöytä

SEKTORI

Kuinka kaupunkiaktivismi  
haastaa hallinnon, muuttaa  
markkinat ja laajentaa  
demokratiaa

# Kiitos!

[maija.faehnle@syke.fi](mailto:maija.faehnle@syke.fi)

Twitter: @maija\_f

Paikallisaktivismi.fi

